This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

PT
9684
S3
1920

YB 46817

GIFT TO

THE LIBRARY OF
THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA

OF NORDISKA BOKHANDELN
THROUGH MR. OLOF HIRSCH

BINDING
PREP. DEPT.
(BINDING)

OLOF VON DALIN

SAGAN OM HÄSTEN

UTGIVEN Å NYO

AV

JOSUA MJÖBERG

LUND
C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

GIFT

OLOF VON DALIN

SAGAN OM HÄSTEN

UTGIVEN Å NYO

AV

JOSUA MJÖBERG

LUND
C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Athenæ quum florerent æquis legibus,
Procax Libertas Civitatem miscuit,
Frenumque soluit pristinum licentia.

— — — — —

Æsopus talem tum Fabellam rettulit.

Phædr. Fab. III.

GIFT

Swedish Plate

LUND 1920
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET

PT9684
S3
1920

Förspråk:

Då denna Saga först föll Utgifvaren under händerne, fan han henne intet aldeles värdig, at se dagsliuset; men när han besinnade dess korthet och det tålamod, hvarmed det allmänna ofta bemöter skrifter af mindre ämne, än et så ädelt Diur, som här omtalas, så var han mindre granräknad. Hästen är et kreatur, som med sin hurtighet gifvit ursprång til alla de ridderligheter, som öfversvämt verlden: De tapre bedrifter, som i Sagor läsas, de värnlösa älskeligheters beskydd, de ryktbare kampar, tornerspel och ringränningar, de blänkande sinnebilder och vördade vapn, som genom vidlyftige Ahnor blifvit odödligheten invigde, ha til större delen at tacka vår Häst för sin lycka. Jag nekar icke, at jag ju för thetta kreaturet har et särdeles tycke. Homerus, den förgudade Fadren för Poëter, talar derom på detta sätt:

M676592

Man ser en modig Häst ur slitna betzlet fri
Med stolthet giöra spe af präktigt slafveri:
Inunder snabba språng det vida fält försvinner,
Han öfver bärg och dal ey minsta motstånd finner.
När i sin älskogs brunst han vädrar sit begär,
Så krossas eller vins alt hvad hans hinder är.
Han vet med snälla fiät den gensta vägen följa
Til släckning af sin törst uti den sunda bölja:
Der stillas hitzighet i mera kyligt mod
Och hettan spädes ut i mindre glödgad blod:
I strida strömmens kraft han utan skräck sig slänger,
På halsen hurtig maan för västanvädret svänger:
Han gnäggar i sin lust mot Echos frögde-svar.
I rädslan för hans kraft til botnen näcken far.

Virgilius, den odödelige Skalden, som än intet haft sin öfverman och kanskie intet sin like, sätter vår Häst i ännu vackrare dag:

En stolt och hitzig Häst, när långt ifrån han hör
Krigsludren, vapnebrak och folk, som folk förstör,
Upresern örat qvickt, af ifver strax han flämtar
Och smickrar ädelt mod med lek, som intet skiämtar:
Han sparkar jorden up med snabb och kitzlig fot
Och mödar ryttarns hand med höga satzers hot.
Hvar ställning i hans kropp förnäma ämnen delar
Och kring en frodig hals hans maan med stolthet spelar.

Hans hof en senig fot mot fältet väpnad giör
Och för hans bång och språng man jordens darran hör.
Af tapperhet och kraft hans runda bringa giäser
Och ur en hurtig nos han tiocka molnen fräser:
Hans gnäggan långa dön i höga luften gier
Och ögats dierfva eld gier blixtran hvart han ser.
Så snart han tyglen får, hvarom han sig bemödar,
Inrusarn som en blixt bland mord och tusen dödar.

Lucanus talar mycket lifligt om Hästen sålunda:

När hela neigden fyls af folkets gny och brak,
En öfvermodig Häst, som stådt i fängsel spak,
Af ifver fraggar, slår, giör språng och betzlet biter,
Tils han sig äntlig lös med dubla krafter sliter:
Hans vighet rödier bort alt stängsel utan nåd
Och ritar fältet ut med ädelt öfverdåd.

Den store Engelske Poëten Pope, hvars rykte trotsar tiderne, giör på et ställe sådan beskrifning:

Sit mod en kitzlig Häst i hvar en åder bär,
En liflig ögats eld det vida fält förtär,
Han ängar, bäckar, bärg tycks redan öfverilat,
Försummat tusen språng, när han en blink sig hvilat.

Men ingen af alla desse afmålningar är så hög som den vi se i Hiobs Boks 39:de Capitel, dit man vill visa Läsaren och bedia honom döma, om icke et så afskildrat kreatur väl kan tiena til sinnebild och liknelse af större saker. I denna Saga finner man intet så höga och starka drag: tvertom är skrifsättet lågt och enfaldigt; men ämnet upfyller den bristen.

Sagan om Hästen:

Det var en gång en Häst, som var på skiutz och blef rätt illa åtgången. Ja men — — — jag vill rätt säya rent ut: det var vår Grolle: han släpades engång på skiutz och blef så obarmhärtigt medfaren, fattig kräk, at bloden stod ut genom munn och liuskar och han ville störta på stunden. En ährlig Man från Svedienäs i Öfverbors-sokn fick se honom under största jemmern, medan han stod och flossade, och kände igen honom: Hästen hade hört til hans släkt och varit en den hederligaste Fohle i häradet: En evig otack skullen j få, sade Gubben til den sloken, som hade ridit honom så illa: det är omenskligt, at så plåga kreatur: eller hvarföre ha'n j flängt förbi rätta ombytet? hvad ha'n j i sinne? — — den andra rodnade i synen och svälgde: det är mit ök, sade han, jag rår ju giöra med mit hors hvad jag vill? jag köptet

på en kyrke-marknad öfver tiugo mil härifrån — — — hå, hå, sade Gubben, ästu af det slags folket? nu vet jag hvad du är: det var aldrig dit ök: jag känner hagen, der hästen är vahn at gå i valle och jag såg honom der i går: så, så, junker, vi sku talas vid. Den andra hoppade i det samma up i sadlen och ville sin kos; men Gubben fick honom i benet och slängde honom öfver på andra sidan, at han föll i backen som en miölsäck. Dock, han kom strax up igen och in öfver en giärdzgård: der förbannade han Gubben med många blodiga eeder och språng til skogs; men Gubben tog Hästen och låfvade et löfte, at en sådan kampe aldrig sku bli skiutzmärr så mycket han rådde.

När den ährlige Gubben kom hem, kunde ingen i hela bygden så väl laga om Grollen som han: han viste så väl skaffa honom krafter igen, at han nu intet kunde trifvas utan Gubben; derföre fick ock Gubben äga honom genom laga aftahl. Kreaturet blef så flinkt och fick sådant hull, at det var en glädie, och miste en hel hop små ovahnor, som det nyss hade fådt: det skygde stundom, det steglade sig: man kan tänka, det hade aldeles varit bortskiämt i mun-

nen; men det var nu i så goda händer, at alt blef bättrat. Gubben red dermed til Kyrkan och måste alla tilstå, at ingen bättre och sedigare kyrke-Fohle fans i tolf soknar. Men i det samma dog Gubben: det var stor skada: jag suckar deröfver ännu på Grollens vägnar.

Jerker, som äldste Sonen, tog då denna goda ägendomen i vård: han satte sig up och red; men det hade intet den arten: Hästen kände strax, at det intet var den rätta. Jerker var envis och sielfklok: altsom lunorne togo honom, satte han et par långa fördärfveliga sporar i sidan på kreaturet, at bloden spratt ut. Derpå kunde ey annat följa, än at Hästen giorde engång et snedsprång, så at Jerker tumlade i et dike och bröt af sig lårbenet; aldrig kunde han sen stiga på Grollen: det tänkte jag väl, sade Ifvar: det var Jerkers Bror, som gådt och väntat på denna leken; håll nu til goda, Jerker, du har nog farit viller en stund, at jag intet undrar på kreturet: Styrbiörn och jag ha nog gådt i fruktan, at du skulle rida oss omkull: se här, vi äro aldeles nedstänkte.

Derpå tilägnade sig Ifvar den gode Hästen, som gick tämmeligen spak under honom, och i

sanning var Ifvar intet den sämste Ryttare: han lät Hästen rita ut, när det skulle vara, och dessemellan gaf han honom sit rätta foder; men Ifvar var något fallen til skråck: han hängde skator öfver Hästen i krubban, at afvärja krank, och giorde helgedomar af en hop vidskiepelige marlockar i maen, hvaraf Hästen mådde värre, än af gasten: dertil förmante han ock lilla Sigge, sin Son: Pilten hade lust at rida: han var redan god buss med valacken och färdig i sadlen, innan han nånsin fick lof, at stiga på Grollen; men Styrbiörn, Farbror hans, som såg gossens handlag, gick och log och tänkte giöra honom et spratt. Styrbiörn viste väl hvartil Grollen dugde: han ville äga honom sielf.

Då Sigge skulle rida, såg Styrbiörn efter doningarne, om alt var i sin riktighet, och smög så oförmärkt en gammal spore under sadlen. Sigge lilla var intet väl til häst förän kampen begynte giöra satz på satz, så at hatten flög af Ryttaren: han gret och var glad, at han fick stiga af en stund: Farbror, sade han, jag rider på valacken så länge, medan j kommen Grollen til gångs: jag vil ymsa om och stundom rida

på den ena, stundom på den andra. Ja väl, lille vän, sade Styrbiörn; men därföre bör Hästen intet vårdslösas och få oseder: han bör åtminstone känna sin Herre; härup ännu en gång och var karlvulen. Sigge steg til Häst igen, giorde kors för sig, som hans Mor hade lärt honom, och klämde til det bästa han kunde; men Styrbiörn gaf Grollen en dryg snärtsläng: visp, dermed var det giort: kampen kände en hop ovanligheter på sig, så at han slog bak ut och giorde så mäktiga språng, at Sigge tumlade långa stycket bort i en dam. Styrbiörn tog sig en trumpen upsyn och bannades; men log i sit sinne, och efter den stunden torde Sigge aldrig up på Grollen. Han hölt sig sen vid valacken och svor illa på Styrbiörn, som narrat honom.

Men nog kände Hästen, at han fådt husbonde, när han fådt Styrbiörn. Det är visst, Styrbiörn var en käck Ryttare; men hård, så at röda bloden syntes på spiltbalkarne i de första dagar: gemenligen fick Grollen smaka karbasen och mycket liten hafra. Han gick så agad, stackars kreatur, som en moderlös flicka: icke en otidig krumning en gång, icke et vårdz-

löst steg förän han väkte up sig af sig sielf och när Styrbiörn mystrade, stod hvar lem i lydna. Man skulle aldrig trodt, at det var samma Häst, som hade vräkt af sig Jerker och Sigge. Imedlertid trefs han väl och det skadade honom intet, at han blef strängt hållen: Styrbiörn lät honom tämmeligen skala ut, så at han nog fick visa sin hurtighet för grannarne; men nu kommer jag til at tala om vår Häst i sin rätta glans: man hade til den tiden intet så stort vetat af honom at säja.

Hilmer var Son i huset och förstod ridkonsten af grund; det var en kämpa-god Ryttare: maken hade man intet hört talas om: när han satt i sadlen, så måtte hvar man tilstå, at man aldrig sedt bättre Ryttare och aldrig bättre Häst. Hilmer arbetade up munnen på Grollen med en lindrig trentz; han trafvade ut honom, så at han höll jämn ordning med sina fötter och hade bogarne ledige; Grollen gick då i helt och kort galop, til höger och vänster, i slapp, i traf och i all slags gång med sådan behaglighet, at ungdomen kom löpandes från alla byar, at se på, när Hilmer red. Hästen fick lagom och godt foder, god ans, lagom aga, mycken frihet

och intet sielfsvåld: det kan skiämma den bästa Häst. När Hilmer aldrig så litet rörde tygeln, så viste Grollen hvad han mente, och han hade dessutan sådan kärlek för sin Hilmer, at hiertat växte i honom hvar gång han kände hans minsta rörelser: Så, så, min Grolle stackar, sade Hilmer stundom, och klappade honom under halsen: Då fick kreaturet sådant mod, at det krummade sig som en skiönhet. När han hörde ludren, så reste han up et hurtigt hufvud och man kunde lossa den största murbräcka bredvid örat, utan at han skulle giöra den minsta nyck af skrämsel. Hilmer giorde med honom et skutt öfver en stor bäck, så at alla skreko til, som sågo derpå, och red in i garpmåsen, dit ingen vågade sig: man kan tänka, der var så fahrligt, at många af grannarne mist der sina kreatur, och Holger på öen hade der nyss förut så när förlorat sit röda stod; men detta var nu så tappert ridit, at hela häradet förundrade sig. Hilmer synte då ut måsen, hvaraf sen et godt stycke blef intagit til beteshage för Grollen.

Det kan dömas, huru artig och sedig Grollen var, när Hilmers Doter, en öfvermaga

fänta, red honom rätt flinkt: Blända var en hurtig flicka och satt så tappert i sadlen, at folket omkring kom hopetals at se derpå, och berömde henne: det tyckte fäntan om; hon klädde sig som en skiöldmö och prunkade för åskådarne: altid skulle Grollen gå i dans under henne: det var intet annat at tala om: hon hängde granna band på honom, bandrosor och tofsar, at han geck hel Spansk och begynte liksom tycka om sig sielf: dertil kom ock det goda fodret, som, sanningen at säja, var något öfverflödigt, så at Hästen blef smällfet och temmelig sielfrådig: han giorde med Blända en och annan satz, som kom henne til at hisna och rodna. Hon satt intet som hennes Fahr til häst: könet, kan man tro, giorde en åtskildnad: hon lade högra knäet öfver sadelknappen, som var giord derefter på nya viset: således satt hon väl fastare, än en annan qvinna i sin tvärsadel; men intet så fast som en Hilmer. När då Grollen begynte dansa något förstarkt, så blef hon rädd: kära min frände, sade hon til Brage, som mötte henne, håll i tygelen och tag emot mig: aldrig skal jag mer stiga på det envisa kreaturet: hon hoppade derpå Brage i famnen och bad honom behålla Hästen: i san-

ning var det ock i hög tid: ty hon var nästan på vippen at falla, när hon så artigt språng af. Hon hade sen större lust at gå bort til Rödskiäggen, en gubbe, som satt och band not och roade henne med äfventyr, bondpraktikor och planetböcker. Hon ångrade likväl stundom sedan, när hon såg Brage och hans son rida, at hon skiänkt bort Grollen.

Brage var tapper och väl öfvad i alla idrotter: sådan ryttare til sådan häst: Grollen fick intet hvila stort under honom; men han mådde intet dess värre: han fick god skiötzel och härligt foder, så at han var rask som en hiort: ingen var så ringa, ingen så inmurad i hela bygden, som icke viste tala om Brage och säija hvad Grollen var för en häst. När Brage ville, så var intet dike så bredt, som han icke satte öfver som en blixt. Man ville en gång skryta för honom med valacken, trotza honom och stänga honom vägen, at han skulle bli efter; men Brage red omkull valacken med ryttaren, som satt på honom, så at alla sex benen stodo i vädret. Han slog vad med Holger på öen, at han skulle komma til honom i julstuga en qväll, när det hvarken bar eller

brast: pytt, sade Holger, sådane Hofmän snacka altid stora ord: Brage satte up tolf silfkappar och Holger deremot strand-ängen, som ligger på Svedienäslandet och har i forna dar hört dertil: det slog intet felt för Brage: han red inöfver til Holger på isen, fastän Grollen intet var så särdeles bråddad, så at folket, som såg derpå, stod och häpnade: Holger betalte laget och Brage tog ängen, som sen intet har kommit Grollen illa till pass.

Men nu vil jag berätta om Frey, Brages Son, som fick Grollen af sin Fahr. Det är sant, at Hästen hade bevist en makalös hurtighet och styrka under Brage; men det hade något kostat på: han var nu så matt, at han behöfde komma på stall: der lät Frey laga om honom på bästa vis och hans tienstehion sparde ingen flit; men det seys derhos, at de ock intet sparde fodret nog, liksom i Bländas tid, utan at Grollen fick öfver sin höfva. Han gick, sade man, i ängen innan hon var slagen, så at gräset gick honom til bringan: vare huru det vill, så blef Hästen fet deraf och qvick; men temmelig yr, så at han intet gerna ville under sadel: Frey tog likväl rätt på honom och red

honom så hurtigt, at det var en lust åt. Det bar så til i de dagarne, at Frey skulle bli Måg hos Holger på öen; men innandess, kan jag täncka, ville väl Svärfadren se, om riddaren var karl för sina sporar: Holger blänkte på sin brunte och de redo kapp hela tre slag kring fälten flinkt och ifrigt; men huru det gick, så blef Holger efter och Frey vann Bruden med all ähra och höfvisko. Med alt detta hade ändå hästen af de goda dagarne sina små nycker: han hade stundom ängen och den goda hafreblandningen i hufvudet, när han gick under öfning: hå, hå, busser, tänkte Frey, vet du et, så vet jag et annat: vi sku väl få råd. Han lät giöra sig en art af betzel, som kallades kapson, och då måtte Grollen hålla här, alt efter som Frey ville. Han gick då sedig, stackar, som et lam, fast han var hurtig som et leijon. Han blef tilreden med snällhet och de bästa ryttare hade nöije at se, huru Frey tumlade sin häst: för skiänkelen och den minsta hiälp hade Grollen vördnad i hvar blodzdroppa och blef et prof i sit släkte af all god gång och skickelighet: korteligen, det var nu et skiönt kreatur och Frey satt väl til häst. Frey var god hushållare och tålte intet tramp i gräs-

vallen: Grollen fick derföre intet frihet, at gå och gona sig hvar han ville: hans foder blef honom riktigt utmätit: intet mer och intet mindre. Deraf hade han dock god trefnad och beviste mot alla vill-kladdar, huru hälsosamt det är, at lefva i ordning.

Frey lämnade Grollen åt sin Son, den modige Härkuller, som så vida är känd i alla härader. Det var en kämpe til at rida: Grollen fick ingen skiörbiug i lifvet under honom. Han ärnade först rida dust med Holger på öen, som han fick se til häst; men i det samma fick han höra, at en farlig hop boskap och småkreatur voro inkomne i ärtåkrarne på andra sidan åen från Holmgårdz-hagen: han sam med Grollen öfver stora bältälfven och lät köra ut dem eller ta dem i hus. Han red obeskrifligt och otroligt: sällan lät han up någon grinn: det gick öfver i första språng eller ock grinnen omkull, och ingen giärdzgård var så hög, at ju Grollen såg honom under sina fötter. Härkullers frände red på valacken: han sade en gång til Härkuller: hålla, frände, intet så ifrigt: låt oss försöka hvem som sitter bäst i sadlen. Må giöra, sade Härkuller:

de togo hvarannan i hand och redo: de voro armstarke begge; men huru det bar til, så red Härkuller så hvasst, at valacken blef bakom, och ryttaren släpade han efter sig tils han damp i backen. Han gaf då valacken en annan ryttare och fränden måtte rida på sin gamla snopp, fast han sen då Härkuller var borta, lurade sig til valacken igen. Man kan döma, huru behiärtad Härkuller var, när han til at råka Pelle i Holmgård, som hade giort åvärkan på hans skog, red in på sena qvällen i de tiockaste Holmgårdz-kärren bland värsta hängfly och bottnlös gyttia, så at Grollen satt ofta i moraset under buken. Det är sant, at han engång så när hade sunkit ned öfver bringan; men ryttaren var käck och kampen hurtig, så at de kommo lyckligen på torra landet in i portängen: andra öden, andra farligheter: Härkuller måtte bli der öfver hela natten i månskinet; ty han fastnade åter i den diupa qvicksand, som dölgde sig i portbäcken: hans folk begynte grufva sig hemma och gråta öfver hans frånvaro: der var i gården bara förvirring och ömkan; men grannarna begynte skratta och roa sig åt Härkullers dristighet: der ha vi den ryttaren, sade de, vi viste väl det skulle

ta en sådan ände; men saken var intet så aldeles klar: de miste några ohägna-kreatur i et och annat sänke på Svedienäs-ägor och i det samma kom Härkuller som et åskeslag tilbaka, då ingen väntade honom. Han ärnade då roa sig åt dem i sin börd och känna efter dem, hvad de förmådde. Han gaf hästen sporarne och drog med sig Holger på öen i bittraste kölden på en ägotvist up i stengrytet, der knapt något kreatur kunde gå, och tänkte han då syna ut den marken och lägga hällhagarne under gården; men en afton såg han Hilmer komma til sig i en klar sky med gladt ansikte, som bad honom nu hvila sig efter sin möda: dit lopp är fullbordadt, sade han, och din ähra odödelig: kom nu och smaka med mig de renare nöijen. Detta vardt sagt och giordt och Grollen miste sin Herre. Stackars kreatur, han höll så af sin Härkuller, at när han först saknade honom, det är otroligt, så darrade han som ett aspelöf.

Hemsk, utmattad och blodstänkt i så många risp kom nu hästen hem och det goda hionelaget, i hvars händer han råkade, lagade om honom det bästa det kunde: han fägnade sig

väl först i krubban och giorde språng, så at dagen syntes under fötterne; men han var temmelig sadelbruten och borde nu intet aldeles brukas på samma vis som förr: kapsonen blef borttagen och man satte honom för en vacker kärra, som kallas Karriol. I det ståndet var han nu, då jag sidst såg honom. Han har tagit sig mer, än man kan tro, och om jag känner Grollen rätt, så kan han väl ännu giöra sina modiga språng; men — — — — om jag med min enfaldighet i rid- och körselkonsten får yttra mig öfver Grollens bästa och den nytta och heder han kan gie, så menar jag oförgripeligen det är väl, om han styres med förstånd och granlagenhet under sehle och redskap, som han väl intet aldeles känner eller är så vahn vid ännu; men som han genom viss god ordning lätteligen kan vänjas vid. Betzlet bör vara alfvarsamt; men dock så lindrigt, at det ey fördärfvar munnen, och tömarne i stadiga händer, at hästen förstår och vördar sin ledare. Inga barnsliga näfvar, som villa köra på skräpp och i kapp och intet rätta sig efter backarne. Det skiämer hästen och Karriolen går intet mer på stora Kungsvägen, än i krumslinger från det ena diket til det andra. Ingen

skrämsel, intet stoijande, intet hviftande af snärtar och all slags bonad, hvaraf hästen blir yr: kreaturet kunde få kollern och skiena engång, at kärran stadnade bort ur vägen i det värsta moras. Det voro en jemmerlig tilställning och bättre, at man aldrig hade åkit. Ney, tömen bör handteras af viss trofast arm med upmärksamhet och ordning och intet nu den ena, nu den andra, som står bak på eller löper brevid, rycka deruti, än til en sida, än til en annan, så at hästen intet vet hvad han skal lyda. Bevare oss den heliga Enighet från kif om tömarne af många små kitzliga kuskar! det är värre, än alt annat ondt: då går åktyget sin gena snedgång på slump och lyckans barmhärtighet öfver högder och dälder, medan de tömlystne ligga hvarannan i håret. At bli hemma och skiöta god hushållning är väl olika bättre, än et äfventyrligt flackande, som sällan gier fulla lador och visthus; men det kunde så bära til, at här engång stodo lång och angelägen resa före, resa, som ey kunde undgås för hela gårdens välstånd: bäst at tänka på den i stillhet och sämja och intet förlora redskapen eller utmatta hästen i de onödiga kringel-äcker, som bara gå ut på,

at den ena må visa den andra hvad karl han är. Jag vil väl intet tro, at så skier; men jag håller så af Grollen, at jag gerna talar om hvad honom likar — — — han bör ha sin riktiga och ordenteliga ans, han bör ständigt öfvas och muntras, fast än han icke brukas på resa, så at ingen vårdzlöshet giör honom vårdzlös och ingen vanskiötzel vantrefven. Aldeles är han för god til at gå i skiutz eller altid stå tilredz för folk, som mena de sku få handtera honom som de villa. Sit goda och bekanta foder bör han ha af egen mark, som han är vahn vid, sit goda Hårdvallshö af Svedienäsägor, som bäst kommer öfverens med hans natur och som nog räcker til, när det i rättan tid inbärgas och med förstånd utdelas. Då slipper man hämta pundtals det långväga fodret, som både tryter, när en svinckande ägare behagar, och intet tienar Grollen: han mår bättre af egen halm, än af det fetaste hö från främmande vall, upfylt med blommor och lök och allslags örtekraft: af sådant blir han bara yr i hufvudet, bortskiämd i smaken och ojämn i hull och trefnad: han står då bara och fnyser mot sit eget; men vil gerna ur vägen, när han får väder af det andra: Skulle det likväl stun-

dom vara oundgängeligt i någon oförmodad brist, så bör det med förstånd blandas och omväxlas, at intet kreaturet vänjer sig altid vid et och det samma. — — — Här voro mycket at säja om Hästen; men jag lämnar hans vårdare mer at tänka, än jag kan säja: husbondfolken, som åtminstone hvar tredie dag se efter honom, lära väl sielfve finna hvad nödigt är, hälst när de äro frie och obundne utomgårdz och enige sins emellan hemma. Född i en vrå på Svedienäs kan jag intet annat, än taga del i alt hvad Grollen angår; men ärnar med denna Saga intet mer, än roa barnen för en spiseld om vinterqvällen, när de intet roligare eller nyttigare ha at giöra.

Texten.

Sagan om Hästen utgavs utan författarenamn första gången i december 1740, och den omtrycktes flera gånger, innan den samlade upplagan av Dalins Vitterhetsarbeten utgavs. Vid fastställandet av den här meddelade texten har en jämförelse gjorts mellan de 17 exemplar av skriften, som finnas bevarade i Kungl. Biblioteket (5 till antalet), i Uppsala Universitetsbibliotek (8), i Lunds Universitetsbibliotek (2) samt i Göteborgs Stadsbibliotek (2). Dessa 17 exemplar uppvisa 8 olika tryck, som avvika från varandra förnämligast i fråga om stavning, skiljetecken och tryckfel men här och där även med hänsyn till ordens former. Här betecknas de 8 trycken på följande sätt, varvid gemensam bokstav antyder nära samhörighet:

A_1 (1 ex. KB, 1 UUB, 1 LUB).
A_2 (1 KB, 2 UUB, 1 GSB).
A_3 (1 LUB).
B_1 (1 KB).
B_2 (1 KB; på titelbladet namnet H. Stricker).
C_1 (1 KB, 1 UUB).
C_2 (2 UUB).
D (2 UUB, 1 GSB).

A och *B* omfatta 27 sidor och ha på titelbladet uppgiften: *»Tryckt hos Peter Jöransson Nyström»*, *C* och *D* omfatta 24 sidor, och *C* har uppgiften: *»Tryckt af Peter Jör. Nyström»*, *D* däremot: *»Tryckt hos Nyström*

och Stolpe». Då Stolpe blev delägare i Nyströms tryckeri år 1759, kan *D* icke vara tidigare än detta år. I KB:s exemplar av A_1 står nedtill på sista sidan skrivet: »*Stockholm 18 Decemb: 1740*». Denna anteckning torde berättiga det antagandet, att detta tryck är det ursprungliga, helst som även andra omständigheter tala härför. För denna upplaga har texten i A_1 lagts till grund.

Sagan om Hästen omtrycktes i Dalins Vitterhetsarbeten, del VI; denna text kallas här *V*.

Ett (ovederhäftigt) omtryck av skriften gjordes 1914 i 100 exemplar vid yrkesskolan för bokhantverk i Stockholm, till utdelning bland skolans gynnare och vänner.

Här nedan upptagas endast de avvikelser i de olika trycken, som kunna tänkas ha något intresse eller bestyrka tryckens olikhet.

Sid. 3,3 händerna *V* 6 om mindre *V* 9 ursprung A_2 *B C D* 14 vapen *V* 15 vidlyftiga *V* 17 detta A_3 *C D V*.

» 4,15 boten *D* 21 Upreser'n *V*.

» 5,9 Inrusar'n *V* 15 ändlig *B C D* 16 all C_2 *D* 19 tiderna *V*.

» 6,1 dessa *V* 2 Jobs *V* Kapitel *V*.

» 7,5 en gång A_2 *B C D V* 7 ljumskar *V* 9 Söcken *V* 10 flosade C_2 flåsade *D V* 13 skolen I *V* 17 I *V*.

» 8,2 äst du *V* 5 vall *V* 6 andre *V* 10 straxt *B C D* 14 skulle A_3 *V*.

» 9,3 alle *V* 8 egendomen *V* 10 straxt *B C D* 11 alt som *V* 21 kreaturet *V* 23 nedstäkte *B* 24 goda *V*.

» 10,2 rida ut *D* 2—3 dess emellan C_2 *D* 6 krankt *D* 6—7 vidskepeliga *V* 7 mahn *D* manen *V* 18 doningarna *V* 19 sporre *D* 20 förr än *V* 24 I *V* 25 ymsa och *C D*.

» 11,2 lilla *V* 19 vist *C D* 21 spilt-balkarna *V* 23 litet *V*.

Sid. 12,1 förr än *V* 8—9 Grannarna *V* 13 kämpa god *B C D* 15 tilstå, man *B C D* 20 lediga *V* 22 behagelighet *B C D.*

» 13,11—12 brede vid *V* 14 alle *V* 17 många *V* Grannarna *V* 18 Ön *V* 22 intaget *V* 25 Dotter *C D V.*

» 14,3 se, derpå *A B* 5 Sköldemö *V* 9 gick *V* 19 i tvärsadel *C D* 23 Bragge *D.*

» 15,10 idrotter, sådan *B C D* 14 inmurat C_1 24 Ön *V.*

» 16,1 Homän *A* B_1 4 fordna B_2 *C D* 18 säys A_3 B_1 sägs C_2 *V* säges *D.*

» 17,1 hurtigit *C D* 3 Ön *V* innan dess *C D V* 5 sporrar C_2 *D* 10 dagarna *V* 12—13 öfningen *C D.*

» 18,12 Ön *V* 15 ån *V* 19 grind *V* 20 grinden *V* 22 Härkulers C_2 23 Herkuler C_2.

» 19,13 bottenlös *C D V* 15 en gång B_2 *C D V* 17 lyckeligen *D* 24 grannarne B_2 *C D.*

» 20,1 ända *V* 7—8 sporarna *V* Ön *V* 11 hällhagarna *V.*

» 21,2 fötterna *V* 22 vilja *V* 24 backarna *V* 25 Kungs-vägen; men *V.*

» 22,3—4 en gång B_2 *C D V* 5 vore C_2 *D V* 10 bredvid C_2 *D* bredevid *V* 13 tömarna V 20 flaskande C_2 *D* 21—22 en gång *C D V* stode *V* 24 säja $A_{1—2}$ B_2 *C D.*

» 23,5 ock $A_{1—2}$ *B C* 11 vilja *V* 17—18 fodert *C* 20 frå B_2 *C D* 22 all slags *V* 25 emot *D.*

» 24,4 vore *D V* 5 lemnar *V.*

Förklaringar.

Sid. 2,11 Mottot från Fädrus' fabler blottar försiktigt de farhågor Dalin hyste för den politiska frihetens urartning och ger en särskild vikt åt sista delen av sagan. På svenska:
Nu blomstrade i milda lagars hägn Aten,
men frihetsyran statens liv förvirrade,
och tygellöshet avslet gamla tiders band. — —
Äsopus denna saga då berättade.

» 3,1 *Förspråket* är icke fullt allvarligt menat. Det förnumstiga uttryckssättet och omständligheten avse att parodiera samtida lärdes skrivsätt.

» 3,5—6 *det almänna:* publiken.

» 3,9 *hurtighet:* käckhet (med bibetydelse av fint skick); *ursprång:* vanlig form på 16- och 1700-talet.

» 3,11—12 *de värnlösa osv.:* syftar på riddartidens kvinnodyrkan.

» 3,13 *ringränningar:* riddarspel, som tillgingo så, att en ryttare i fullt galopp på lansen fångade en på ett snöre upphängd ring.

» 3,14 *sinnebilder:* emblemer; *vapn,* näml. i de adliga vapensköldarna.

» 4,1 f. Detta såväl som de följande ställena från antikens skalder återges närmast efter parafraserna i The Guardian, nr 86 (Lamm, Dalin, sid. 315).

» 4,2 *präktig:* prålande, grann.

» 4,5 *begär:* stoet.

» 4,6 *vins:* övervinnes.

» 4,7 *snäll:* rask, snabb.

» 4,9 *mod:* sinne, humör.

» 4,11 *i strida strömmens kraft:* i den kraftigt strida strömmen; uttryckssättet är lånat från antikens skalder.

Sid. 4,19 *ludr:* på 1700-talet vanlig biform till *lur.*
» 4,21 *smickrar osv.:* smeker sin ädla stridslystnad.
» 4,23 *kitzlig:* yster, ostyrig.
» 4,24 *satzer:* stegringar, hopp.
» 4,25 *förnäma ämnen delar:* ger intryck av förnämhet.
» 5,2 *bång:* krångel, bråk.
» 5,8 *han tygeln får:* tygeln släppes efter.
» 5,17 *ritar fältet ut:* sträcker ut över fältet (jfr ty. ausreiszen).
» 6,7—8 *enfaldigt:* enkelt, okonstlat.
» 7,3 *men:* förstärkande; riktigare *män* (dvs. vid heliga män; jfr da. hillemænd, saamænd).
» 7,7 *liuskar:* ljumskar; vanlig dialektisk form.
» 7,9 *Överbors-sokn:* namnet går tillbaka på Rudbecks sammanställning av det grek. *hyperboré* och ett svensk *yverboren.*
» 7,11 *flossa* (dial.): flåsa.
» 7,13 *hederlig:* ansedd, aktad.
» 7,19 *hors (dial.):* häst.
» 8,5 *valle:* gammal dativform; jfr *i syne, å båle.*
» 8,14 *kampe:* hos Dalin vanlig form för *kamp.*
» 8,24 *stegla sig:* förr vanlig form för *stegra* (jfr lågt. sik steilen).
» 8,25 *bortskiämt:* fördärvat.
» 9,9 *intet den arten:* icke samma kläm, besked.
» 9,10 *lunor* (dial.): nycker.
» 9,20 *kretur:* dial. form.
» 10,2 *rita ut:* se vid 5,17.
» 10,6 *krank:* spökeri; den allmänt utbredda seden att hänga skator över hästen avsåg att utestänga maran; *gjorde helgedomar av:* aktade, som om de vore heliga ting.
» 10,7 *marlockar:* så kallades av smuts och svett hoptovade tofsar i hästens man, vilka man

trodde snotts ihop av maran, för att hon skulle rida på dem.

Sid. 10,10 ***buss:*** kamrat, vän.
» 10,11 ***färdig:*** skicklig, flink.
» 10,18 ***doningar:*** dial. plur. till ***don.***
» 10,19 ***spore:*** dial. form.
» 10,24 ***komma till gångs:*** få fart på.
» 11,4 ***härup:*** upp (ty. herauf).
» 11,8 ***dryg:*** duktig, kraftig.
» 11,9 ***visp:*** förr vanlig form för ***vips.***
» 11,21 ***spiltbalkar:*** avbalkning mellan spiltor.
» 11,22—23 ***karbus:*** här piska.
» 11 25 ***otidig:*** i otid förekommande, olämplig; ***krumning:*** krånmning.
» 12,1 ***väkte up sig:*** väckte till.
» 12,2 ***mystra*** (dial.): vissla.
» 12,15 ***måtte:*** måste.
» 12,18 ***travade ut*** (ridterm): innan en häst blir medgörlig och mottaglig för finare dressyr, måste han travas ut.
» 12,21 ***i slapp*** (ridterm): i slapp gång.
» 13,1 ***skiämma:*** fördärva, göra obrukbar.
» 13,9 ***krumma:*** kråma; jfr 11,25.
» 13,10 ***ludren:*** se vid 4,19.
» 13,13 ***nyck:*** knyck, ryckning.
» 13,15 ***garpmåsen: garp*** var i fsv. namn på en tysk, som vistades i norden, och användes i synnerhet smädligt om tyskar från hansestäderna; ***måse:*** dial. för ***mosse.***
» 13,19 ***stod:*** äldre form för ***sto.***
» 13,25 ***artig:*** duktig, förträfflig.
» 13,26 ***Doter:*** dial. biform till ***dotter; öivermaga:*** minderårig.
» 14,1 ***fänta*** (enligt Sahlstedt poetiskt ord): flicka.
» 14,5 ***prunkade:*** glänste, prålade.
» 14,19—20 ***tvärsadel:*** bland allmogen bruklig kvinno-

sadel med ryggstöd och »fottråd»; kvinnan vände sidan mot hästens huvud.

Sid. 15,2 *artigt:* behändigt.
» 15,5 *äfventyr:* sagor.
» 15,6 *planetböcker:* astrologiska skrifter.
» 15,12 *intet dess värre:* inte sämre för det.
» 15,14 *inmurad:* avstängd från yttervärlden.
» 16,3 *silfvkappar:* små tumlare (dryckesbägare) av silver.
» 16,9 *laget:* »kalaset», »fiolerna».
» 16,20 *höva:* behov, omständigheter.
» 16,22 *qvick:* livlig, pigg.
» 16,23 *yr:* yster, självsvåldig.
» 16,24 *tog rätt på:* fick bukt med.
» 17,9 *höfvisko* (ålderdomligt): höviskhet.
» 17,13 *busser:* se vid 10,10.
» 17,16 *hålla här:* foga sig; jfr ty. herhalten.
» 17,19 *snällhet:* färdighet.
» 17,21 *hiälp* (ridterm): disciplinär åtgärd med hand, piska eller tilltal.
» 17,23 *prof:* mönster.
» 18,2 *gona sig* (dial.): ha det gott, se sig tillgodo.
» 18,5 *vill-kladd:* ostyrig unghäst, som ännu ej kastrerats.
» 18,9 *kämpe:* bjässe, baddare.
» 18,10 *skiörbiug* ansågs vara en följd av stillasittande.
» 18,13 *farlig:* förskräcklig.
» 18,15 *Holmgård:* det fornnordiska namnet på Novgorod.
» 18,16 *bältälven:* Bält var förr namn på hela »baltiska» havet, Östersjön.
» 18,17 *ta dem i hus:* ta in dem i fålla.
» 18,23 *hålla:* halt.
» 19,6 *måtte:* måste.
» 19,7 *snopp* (dial.): häst med vit strimma på överläppen mellan näsborrarna.

Sid. 19,13 *hängfly:* gungfly.
» 19,18 *portängen:* anspelning på Ottomanska porten, liksom *månskinet,* rad 20, på turkiska halvmånen.
» 19,21 *qvicksand:* lös sand, som lätt rasar.
» 20,2 *ohägna-kreatur:* okynnesfä.
» 20,3 *sänke:* sankmark.
» 20,6 *i sin börd:* i sin tur (efter holl. *op zijne beurt*).
» 20,11 *hällhage:* hage med klipphällar.
» 20,22 *Hemsk:* modlös, nedslagen.
» 20,23 *risp:* bråk, tumult; *hionelaget:* äkta paret.
» 20,25 *fägna sig:* njuta.
» 21,14 *oförgripeligen:* utan att förgripa mig på andras mening i saken; eller: enligt min mening oveder läggligt.
» 21,19 *allvarsamt:* eftertryckligt.
» 21,23 *på skräpp* (dial.): på skryt.
» 21,24 *skiämer:* se sid. 13,1.
» 21,25—26 *krumslinger:* krumbukter.
» 22,2 *bonad:* utrustning.
» 22,5 *voro:* vore; så vanligen i Dalins språk; jfr B. Hesselman i Then swänska Argus III: CXXXIV.
» 22,7 *viss:* bestämd.
» 22,14 *kitzlig:* het, otålig; jfr vid 4,23.
» 22,19 *olika:* vida.
» 22,22 *stodo:* stode; se vid rad 5; *resa:* eufemistiskt för krig.
» 22,26 *kringel-äcker:* rundturer; kringflackande.
» 23,18 *svinckande:* vacklande, tvehågsen.
» 23,23 *bortskiämd:* se vid 8,25.
» 23,24 *trefnad:* välmåga.
» 24,4 *voro:* se vid 22,5.
» 24,7 *hvar tredie dag:* riksdagarna höllos under frihetstiden vart tredje år.

Pris 1: 50

GENERAL LIBRARY
UNIVERSITY OF CALIFORNIA—BERKELEY

RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED

This book is due on the last date stamped below, or on the date to which renewed.
Renewed books are subject to immediate recall.

REC'D LD
JAN 2 2'64 -7 PM

JUN 1 4 1954

17 Aug'64 RH

REC'D LD
AUG 17'64 -5 PM

12May'65TA

REC'D LD
JUN 17'65 -11 AM

18Nov'68 IS

LD 21—100m-1,'54(1887s16)476
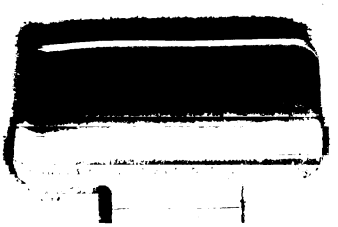
YB 46817